

ULUSLARARASI ADALET DİVANI'NIN PETROL PLATFORMLARI'NA İLİŞKİN KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Saeed BAGHERİ*

ÖZET

Bu çalışmada 1992'de İran ve ABD tarafından Birleşmiş Milletler (BM)'in başlıca yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı'na sunulan Petrol Platformları Davası incelenmiştir. Taraflar, Divan'ın zorunlu yargı yetkisini yürürlükte olan, uyumsuzlukların zorunlu çözümünü düzenleyen Dostluk Antlaşması (1955) ile kabul etmişlerdir. Divan, tarafların iddialarını, itirazlarını ve taleplerini değerlendirdikten sonra Kasım 2003 tarihindeki kararında ABD'nin silâhlı kuvvetlerinin 19 Ekim 1987 ve 18 Nisan 1988 tarihlerinde İran petrol platformlarına yönelik saldırılarının iki taraf arasındaki 1955 tarihli Dostluk Antlaşması hükümleri ve uluslararası hukuka aykırı bulmuştur.

Çalışmanın amacı iki ülke arasında ortaya çıkan uyumsuzluğun tarihi arka planı, Divan'ın bu davaya ilişkin yargı yetkisini, tarafların iddialarını, özellikle ABD'nin meşru müdafaa iddiası konusunu değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Hukuk, Kuvvet Kullanma Yasağı, Meşru Müdafaa Hakkı, 1955 Dostluk Antlaşması.*

EVALUATING THE DECISION OF INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE CONCERNING THE OIL PLATFORMS

ABSTRACT

In this study Oil Platforms Case that was presented to ICJ as the principal judicial organ of the United Nations (UN) by Iran and United States in 1992 is discussed. The parties have recognized the compulsory jurisdiction of the Court under 1955 Treaty Amity between Iran and US. After evaluating the claims and requests of the dispute parties, in its November 2003 decision the Court found the attacks of

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Milletlerarası Hukuk doktora öğrencisi. (sbocanli@gmail.com).

US Military Forces on Iranian oil platforms on 19 October 1987 and 18 April 1988 contrary to the provisions of 1955 Treaty Amity and rules of international law.

The purpose of the study is evaluate of historical back ground of the dispute arising between the two countries, the jurisdiction of the Court in this case, claims of the parties, in particular the United States claim of self-defense.

Keywords: *International Court of Justice, International Law, Use of Force, Right of Self Defence, Oil Platforms Case, 1955 Treaty Amity.*

GİRİŞ:

Uluslararası Adalet Divanı (UAD) 6 Kasım 2003'te Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin İran petrol platformlarına askerî saldırıları konusunda önemli bir karar almıştır. 1992'de İran tarafından açılan bu davada, Divan, ABD'nin silâhlı kuvvetleri tarafından İran petrol platformlarına yönelik yapılan iki saldırı hususunu ele almıştır. Gerek İran gerekse ABD, karşı tarafın, iki devlet arasında Tahran'da imzalanan 1955 tarihli *Dostluk Antlaşması* hükümlerini ihlâl ettiğini iddia etmişlerdir.

Divan'ın kararının ve değerlendirmelerinin inceleneceği bu çalışmada, kararın içeriği ve Divan'ın vardığı sonuç kadar davacı olan İran'ın iddiaları ve buna karşılık olarak davalı ABD'nin karşı iddiaları, alınan kararın niteliği ve olası etkileri önem arz etmektedir.

Divan 1996 yılında, ABD savaş gemilerinin İran petrol platformlarını tahrip edilmesiyle ilgili 1992 yılına ait bu davaya ait kararına yapılan itirazları reddetmiştir. Divan, Kasım 2003'te ABD'ye davranışlarının kendi ulusal güvenlik gerekliliklerini korumak için yeterli neden olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmiştir. Fakat, bu davranışların ticaret özgürlüğünü ihlal etmediğinden, İran'ın tazminat talebi kabul edilmemiştir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin karşı davasını da reddetmiştir. Divan, ayrıca kuvvet kullanma yasağının istisnası olarak meşru müdafaa hakkına ilişkin önemli bir tespitte bulunmuştur. Temel olarak Divan'm kararının ve değerlendirmelerinin inceleneceği bu çalışmada, konunun özel önemi nedeniyle, öncelikle tarihi arka plan ve uyuşmazlığın ortaya çıkışı konusu ele alınacaktır.

I. TARİHİ ARKA PLAN VE UYUŞMAZLIĞIN ORTAYA ÇIKIŞI

24 Eylül 1980'de patlayan İran - Irak savaşı¹ Körfez bölgesi petrollerinin ne kadar tehlikelere açık olduğunu ortaya koymuştur. Her iki taraf birbirlerinin petrol tankerleri ve rafinerilerine saldırılar düzenlemiştir. 1986'da her iki tarafın saldırısına uğrayan tarafsız gemilerin sayısı artmaktaydı. Bu arada Basra Körfezi'nde, Kuveyt tankerleri uyruğu bilinmeyen uçakların saldırısına uğramıştır. Kuveyt, gemilerinin kesinlikle İran tarafından hedef alındığına inanıyordu. Bu yüzden bu uçakların İran'a ait olduğunu ileri sürmüştür. İran'ın bu operasyonları düzenlemesinin sebebi, Kuveyt'in İran-İrak savaşında Irak'ı desteklemesiydi. İran'ı geleneksel anlamda Irak karşısında bir denge unsuru olarak gören Kuveyt, özellikle İran Devrimi'nin beraberinde getirdiği ideolojik ve etnik nedenlerle, bir tehdit unsuru olarak gördüğü İran karşısında, Irak'a savaş boyunca önemli ölçüde destek sağlamıştır. 1987 yılında Kuveyt, tankerlerinin Basra Körfezi geçişinde eskortlanması talebinde bulundu. Japonya, İsveç ve Norveç gibi devletler Kuveyt'in isteğini reddettiler. Bununla birlikte, Amerikan Deniz Kuvvetleri bu görevi üstlendi. Böylece Kuveyt'in on bir tane petrol ve gaz tankeri ABD kendi bayrağı altına girdi. ABD başkanı Reagan, Kuveyt'in talebini kabul ettikten sonra açıkça ABD'nin petrol ve gaz sıkıntısı yaşadığını vurgulayarak Körfez'deki ekonomik çıkarlarının var olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

“Ülkemizin ekonomisi bir daha gaz sıkıntısı, ekonomik kaymaları ve uluslararası düzeyde aşılğanma günlerine dönmeyecektir. Şunu da vurgulamam gerekiyor ki Basra Körfezi'ndeki deniz yollarınınun kullanımı İranlılar tarafından belirlenmeyecektir. Bu deniz yolları Sovyetler Birliği'nin kontrolü altında olmayacaktır. Bütün milletlerin Basra Körfezi'nden geçişi serbest olacaktır.”²

Daha sonra Körfez'de ortaya çıkan olaylar gözönüne alınarak, ABD'nin İran-İrak savaşı sırasında, Irak'ı İran'a karşı desteklediği kanıtlanmıştır. ABD, uluslararası politikası olarak Kuveyt'in gemilerini korumakla birlikte bütün rotaların bu gemilere açık olması gerektiğini vurgulamış ve söz konusu gemilere yapılan herhangi bir saldırının ABD'ye karşı yapılan bir saldırı olduğunu açıklamıştır.³

¹ İran-İrak savaşı sekiz yıl sürmüştür. 22 Eylül 1980 de başlayan savaş, Güvenlik Konseyi'nin 598 sayılı kararını, 17 Temmuz 1988 de Irak'ın ve 18 Temmuz 1988'de de İran'ın kabul etmesi üzerine, 20 Ağustos 1988'de bütün cephelerde ateşkesin yürürlüğe girmesiyle sona ermiştir.

² RISHIKOFT, s. 336.

³ RISHIKOFT, s. 336.

Körfez petrol ticaretinin zarar görmesi, ABD'nin, savaşa aktif olarak katılmasına sebep olmuştur. Genel olarak, dünya ticaretinin özgürce yapılması ve açık denizlerin serbestliği ABD dış politikasının temelini oluşturmuştur. Ayrıca ABD ve müttefikleri (Avrupa ve Japonya) büyük ölçüde Körfez petrolüne muhtaçtı ve bu petrol yolunun saldırıya açık olması Batı dünyası için tehlikeliydi. Körfez petrol yolunu açık tutmak için ABD bölgeye bir filo gönderdi ve Amerikan bayrağı çekmiş Kuveyt tankerlerini korumaya başlamıştır.

16 Ekim 1987 tarihinde ABD bayrağını taşıyan ve Kuveyt'e ait *Sea Isle City*⁴ adlı petrol tankeri, Kuveyt limanı yakınlarında İran füzeleriyle vurulmuştur. Olaydan üç gün sonra Körfez'de bulunan Amerikan Deniz Kuvvetleri'ne ait dört savaş gemisi karşılık olarak *Reshadat* ve *Resalat*⁵ platformlarına karşı silâhlı saldırılar düzenleyip, söz konusu petrol platformlarını tamamen tahrip etmişlerdir.⁶ Kırk beş dakika süren bu saldırılar sonucunda söz konusu her iki platformun ihracat faaliyetleri tamamen durdurulmuştur.

İran'ın petrol platformlarına yapılan ilk silâhlı saldırı 19 Ekim 1987'de ABD'ye ait dört gemi ve onları destekleyen F14 savaş uçakları tarafından gerçekleştirilmiştir.

ABD'nin silâhlı kuvvetlerinin ikinci saldırısı ise 18 Nisan 1988 tarihinde gerçekleşmiştir. İran, Irak'la savaşırken petrol gemilerini vurunca, hedefteki gemileri koruma adına Körfez'e giren *USS Samuel B. Roberts* firkateyni 14 Nisan 1988'de Bahreyn yakınlarında mayına çarpmıştır. Dört gün sonra ABD *Nasr* ve *Salman* platformlarına saldırmış ve meşru müdafaa halinde olduğunu iddia etmiştir.⁷ ABD'nin bu saldırıları sonucu *Nasr* ve *Salman* platformları tamamen tahrip edilmiştir.⁸ Gerçi ABD, davacı İran'ın Körfez'deki bütün gemilerin rotalarına mayın döşeyerek iki devlet arasındaki *Dostluk, Ekonomik*

⁴ Case Concerning Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), ICJ Reports 6 November 2003, para. 24.

⁵ İran, Körfez'deki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgesinde birçok petrol üretim tesislerine sahiptir. Bunlardan en önemlisi *Reshadat* ve *Resalat* platformları 1965-1970 yılları arasında İran Millî Petrol Şirketi tarafından ticarî amaçlarla yapılmıştır. Söz konusu petrol platformları İran-Irak savaşı boyunca defalarca Irak'ın silâhlı kuvvetleri tarafından silâhlı saldırılara uğramıştır. 1987 yılında İran'ın günlük iki yüz bin varil ham petrolü *Reshadat* ve *Resalat* platformlarında üretilmekteydi.

⁶ E. FOSTER, s. 581.

⁷ Amerikan Deniz Kuvvetleri bu saldırıları *Praying Mantis Harekâtı* olarak isimlendirilen daha geniş bir harekâtın parçası olarak tasarlayıp uygulamıştır. Bkz., E. FOSTER, para. 25.

⁸ ICJ Reports (2003), para. 25.

*İlişkiler ve Konsolosluk Haklarına Dair Antlaşma*⁹'nın 10 (1) maddesini ihlâl ettiğini ileri sürmüştür¹⁰; ama İran *USS Samuel B. Roberts* firkateynine karşı düzenlenen saldırının sorumluluğunu üstlenmemiş, saldırının Irak tarafından düzenlenmiş olduğunu ve kendisinin savunma amaçlı eylemler yaptığını iddia etmiştir.¹¹ Dolayısıyla İran-Irak savaşı esnasında (1987) Amerikan Deniz Kuvvetleri'ne ait olan gemiler ve uçakların söz konusu petrol platformlarına karşı düzenlediği saldırılar iki devlet arasında uyuşmazlığa neden olmuştur.

İran-Irak savaşı sona erdikten sonra, İran devleti söz konusu petrol platformlarına yönelik yapılan saldırılar gerekçesiyle 2 Kasım 1992 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nda ABD aleyhine dava açmıştır.¹²

II. DİVAN'IN YARGI YETKİSİ

İran ile ABD, BM üyesi oldukları için, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne taraftırlar.¹³ Bu yüzden, Divan önündeki davalarda taraf olabilirler.¹⁴ Bununla birlikte her iki Devlet, Divan'ın zorunlu yargı yetkisini yürürlükte olan, uyuşmazlıkların zorunlu çözümünü düzenleyen *Dostluk Antlaşması (1955)* ile kabul etmişlerdir.¹⁵

Bu davada ABD bir itiraz layihası¹⁶ ile UAD'nin yetkisine itiraz etmiştir. Aksine, davacı İran iki devlet arasındaki *Dostluk Antlaşması*'nın 21

⁹ *1955 Treaty Amity, Economic Relations and Consular Rights between the United States of America and Islamic Republic of Iran*. Antlaşmanın İngilizce metnine erişmek için bkz. http://www.parstimes.com/law/iran_us_treaty.html. (15.05.2012).

¹⁰ ICJ Reports (2003), para. 26.

¹¹ ICJ Reports (2003), para. 26.

¹² Mahkemede İran uyruklu bir yargıcı yer almadığı için davacı İran UAD'nin içtüzüğünün 31 (2) maddesi çerçevesinde Belçikalı François Rigaux'u *ad hoc* yargıç olarak atamıştır. Bkz. ICJ Reports (2003), para.6.

¹³ BM Antlaşması, madde 93/1. Antlaşmanın Türkçe metni için bkz. http://www.uhdigim.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_01.pdf. (16.05.2012).

¹⁴ Uluslararası Adalet Divanı Statüsü, madde 35 (1). Statünün Türkçe metni için bkz. http://www.uhdigim.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_02.pdf. (16.05.2012).

¹⁵ UAD Statüsü'nün 36 (1) maddesi; Divan'ın yargı yetkisi konusunda ayrıntılı bilgi almak için bkz. İNAN, s. 67.

¹⁶ Bu konuyla ilgili detaylı bilgi almak için bkz. "*Rules of ICJ (1978), Adopted on 14 April 1978 and Entered Into Force on 1 July 1978*", art. 79/1 (Preliminary Objections), (<http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=3&p3=0>, erişim 15.05.2012).

(2) maddesi¹⁷ ışığında UAD'nin bu davada yetkili olduğunu ileri sürmüştür.¹⁸ Bu nedenle Divan, 18 Ocak 1994 tarihinde yargı yetkisine ilişkin itirazları incelemeye karar vermiştir.¹⁹

ABD'nin iddiasına göre uyuşmazlık doğrudan doğruya kuvvet kullanma ve silâhlı çatışmalar hukuku²⁰, özellikle meşru müdafaaaya ilişkin bir uyuşmazlıktır. Dolayısıyla bu uyuşmazlık 1955 Dostluk Antlaşması çerçevesinde incelenemez. Bu nedenle dava UAD'nin yetkisinde değildir.²¹ ABD'ye göre, Divan'ın yetkisi *Dostluk Antlaşması*'nın 21 (2) maddesine uygun olarak, sadece Antlaşma'nın yorumlanması ve uygulanmasıyla sınırlı olup, tarafların genel uluslararası hukuk çerçevesindeki herhangi bir eyleminin hukukiliğinin saptanmasına uzatılamaz. Dolayısıyla ABD meşru müdafaa sorununun UAD tarafından incelenmesinin gereksiz olduğunu, Antlaşma'nın 20 (1/d)²²deki istisnanın, örf ve âdet hukuku ve BM Antlaşması çerçevesinde meşru müdafaa standartlarıyla örtüşebilecek eylemlerle sınırlı olmadığını vurgulamıştır.²³

Divan, ABD'nin yetki itirazını ve delillerini değerlendirerek, öncelikle bu itirazların doğrudan doğruya usule ilişkin olduğunu ve esasa ilişkin ilk İtiraz olmadığını belirtmiştir. Divan'a göre, davalı ABD yetki itirazı kapsamında ileri sürdüğü iddiayı (*Dostluk Antlaşması*'nın kapsamında yer almayan ve silâhlı çatışmalar hukukuna ilişkin bir uyuşmazlık olduğu iddiası) bir delil

¹⁷ Antlaşmanın 21 (2) maddesine göre "Mevcut Anlaşma'nın yorumlanması ve uygulanmasına dair Yüksek Âkit Taraflar arasında herhangi bir uyuşmazlık, diplomatik yollarla tatmin edici bir surette halledilemezse, Taraflar başka barışçı yolda çözümleme hususunda anlaşmadıkça, Uluslararası Adalet Divanı'na götüreceklerdir". Aynı hükmü ABD ile Nicaragua arasında imzalanan 1956 tarihli *Dostluk Antlaşması*'nin 24. maddesinde de görebiliriz. Nicaragua 1986 tarihli Nicaragu davasında söz konusu Antlaşma'nın 24. maddesine dayanarak UAD'nin bu davada yetkili mahkeme olduğu iddiasında bulunmuştu. Söz konusu meddeye göre, Antlaşma'nın yorumlanması ve uygulanmasına dair herhangi bir uyuşmazlık Divan'a götürülecektir. Bkz. *Treaty of Friendship, Commerce and Navigation (with protocol) signed 21 January 1956, Nicaragua - United States of America, Entered into Force 24 May 1958, UNTS, Vol. 367, No. 3. 1960.* Ayrıca bkz. BEKKER, s. 1 (<http://www.asil.org/insigh119.cfm>, erişim 12.11.2012).

¹⁸ ICJ Reports (2003), para. 1.

¹⁹ Rules of ICJ (1978). Article. 79/3.

²⁰ *Law of the Armed Conflicts.*

²¹ ICJ Report (2003), para. 5.

²² Antlaşma'nın madde 20 (1/d) hükmüne göre "*İşbu Andlaşma şu önlemlerin uygulanmasını engellemeyecektir:*

"... d) Yüksek Âkit Tarafların Uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesi ve onarımı için yükümlülüklerini icra amacıyla veya esaslı güvenlik menfaatlerini korumak için gerekli olan önlemler".

²³ ICJ Report (2003), para. 39.

olarak savunma esnasında kullanabilir.²⁴

Divan, sorunun Antlaşma'nın, özellikle 20 (1/d) maddesinin yorumuyla ilgili olarak, bu maddede öngörülen tedbirler kuvvet kullanmayı içerip içermediği ve böyle bir kullanımın uluslararası hukuk kurallarına uyuşacak bir kullanım olup olmayacağı hususudur. Divan, müşterek veya bireysel meşru müdafaada yapılan eylemin *Dostluk Antlaşması*'nın 20 (1/d) maddesindekinden daha geniş kapsamlı tedbirlerin bir parçası olarak nitelendirmiştir.²⁵

Dostluk Antlaşması'nın 1. maddesine göre “İran ve ABD arasında güçlü ve süregelen barış ve samimi dostluk olacaktır.” UAD'ye göre, Antlaşma'nın diğer maddelerinin bu madde ışığında yorumlanması gerekmektedir.²⁶ Dolayısıyla konuya bu açıdan bakılırsa, söz konusu Antlaşma'nın 20 (1/d) maddesinde öngörülen tedbirler bir tarafın diğer tarafa karşı hukuka aykırı kuvvet kullanımını içermemektedir.

Divan'a göre, bu konuda 1969 tarihli *Antlaşmalar Hukukuna Dair Viyana Sözleşmesi*'nin yoruma dair genel kurallarında²⁷, taraflar arasındaki ilişkilerde uygulanabilir uluslararası hukukun bütün ilgili kurallarını da dikkate almak gerekir.²⁸

Divan, Antlaşma'nın 20 (1/d) maddesininin, Antlaşma'nın ihlâlüne dair sınırlı bir talep olsa bile, uluslararası hukukun kuvvet kullanımına dair ilgili diğer kurallarından bağımsız olarak icrasının tasarlanmadığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu soruna ilişkin uluslararası hukuk kurallarının uygulanması, onun bir parçasını oluşturmaktadır.²⁹ Bir başka deyişle, BM Antlaşması hükümleri ve uluslararası örf ve âdet hukuku hükümleri uygulanabilir uluslararası hukuk kuralları olarak belirtilebilir. Ayrıca Divan, yetkisinin *Dostluk Antlaşması*'nın 21 (2) maddesi çerçevesinde sınırlı olarak

²⁴ BROWNLIE, Ian, *Principle Public International Law*, s. 817.

²⁵ ICJ Report (2003), para. 34; ayrıca bkz. ICJ Reports (1986), p. 117, para. 225.

²⁶ ICJ Reports (1996) (II), para. 3; ayrıca bkz. ICJ Report (2003), para. 41.

²⁷ Türkçe'ye yukarıdaki gibi çevirebileceğimiz Sözleşme (*Vienna Convention on the Law of Treaties 1969*, Done at Vienna on 23 May 1969, Entered into Force on 27 January 1980) İngilizce metni için bkz. *UNTS*, Volume. 1155, 1980, s. 331. Sözleşme'nin Türkçe'ye resmi çevirisi için bkz. <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafilsoz/bm.html> (05.05.2012). Sözleşme'nin 31 (3/c) maddesinin metni şöyledir: “Antlaşmanın bütününü ile birlikte aşağıdakiler (de) dikkate alınır: ... c. Taraflar arasındaki ilişkilerde uluslararası hukukun tatbiki kabul herhangisi bir kuralı.”

²⁸ ICJ Report (2003), para. 41.

²⁹ ICJ Report (2003), para. 41.

kaldığını ve yetkisinin daima dava taraflarının rızası ile belirlenebileceği kanısındadır.³⁰

Sonuç itibariye, Antlaşma'nın 20 (1/d) maddesi, öncelikle uluslararası hukukun kuvvet kullanma yasağına ilişkin kuralları ve meşru müdafaa ile ilgili kuralları çerçevesinde incelenmelidir. Bu hükmün doğrultusunda Antlaşma taraflarının birinin esaslı güvenlik menfaatlerinin korunması için gereken bazı tedbirleri ele alması haklı görülebilir. Divan'a göre önemli olan, alınan tedbirlerin tarafın esaslı güvenlik menfaatlerini korumak için gerekli olması hususudur. Divan Nicaragua Kararı'na atf yaparak, bir tarafın ele aldığı tedbirlerin meşru müdafaa olarak nitelendirilebilmesi için gereklilik ve orantılılık koşullarına riayet etmesi gerektiğini vurgulamıştır.³¹ Ayrıca, alınan önlem gerekli olsa bile, bir tarafın subjektif yargısı için sorun olmamalıdır ve bunu sadece Divan değerlendirebilir.³²

Bu sonuç itibariyle Divan, 12 Aralık 1996'da ABD'nin yetki itirazını reddederek 1955 tarihli *Dostluk, Ekonomik İlişkiler ve Konsolosluk Hakları Antlaşması*'nin 21 (2) maddesi esasında kendine aksettirilen dava üzerinde yetkili olduğunu belirtmiştir.³³

Divan, ABD'nin Divan'ın yargı yetkisine ilişkin itiraz layihasını reddedince, davalı ABD İran'a karşı iddialarda bulundu. ABD'nin ileri sürdüğü karşı iddiaları ikinci bölümde ele alınacaktır.

III. TARAFLARIN İDDİA VE SAVUNMALARI

A. Davacı İran'ın İddiaları ve Divan'ın Değerlendirmesi

UAD'nin 17 Şubat – 7 Mart 2003 oturumunda davacı İran iddialarını ve taleplerini şu şekilde Divan'a sunmuştur:

1. ABD, 19 Ekim 1987 tarihinde *Reshadat* ve *Resalat* ve 18 Nisan 1988'de *Salman* ve *Nasr* platformlarına saldırarak, 1955 tarihli *Dostluk Antlaşması*'nin 10 (1) maddesini ihlâl etmiştir³⁴. Dolayısıyla söz konusu platformların tahrip edilmesinin sorumluluğunu kabullenmesi gerekir.

³⁰ ICJ Report (2003), para. 42.

³¹ ICJ Report (2003), para. 43; ICJ Reports (1986), para. 194; Bazı yazarlar gereklilik ve orantılılık ilkelerini meşru müdafaaı sınırlandıran iki temel koşul olarak kabul etmemektedirler. Bkz. L. KUNZ, ss. 872- 873.

³² KUNZ, ss. 872-873.

³³ Case Concerning *Oil Platforms* (Islamic Republic of Iran v. United States of America), ICJ Reports (II), 17 September 1996, para. 25. s. 821, para. 55/2.

³⁴ Antlaşmanın 10 (1) maddesine göre "Her iki Yüksek Âkit Taraf'ın ülkesi arasında ticaret ve seyir sarbestfisi olacaktır".

2. ABD, İran petrol platformlarına yaptığı saldırılar sonucu uluslararası yükümlülüklerin ihlâlini ve davacı tarafa verilen bütün hasarları onarmak zorundadır. Zararların miktarı daha sonra Divan tarafından belirlenecektir. Kesinlikle İran devleti ABD tarafından ödenecek tazminatı değerlendirilme, tam olarak hesaplama ve Divan'a sunma hakkına sahiptir.

3. Divan'ın uygun gördüğü başka tür giderimler.³⁵

Divan, davacı İran'ın iddialarını değerlendirerek, ABD'nin yaptığı eylemlerle, *Dostluk Antlaşması*'nin 10 (1) maddesini ihlâl edip etmediğini incelemiştir. Divan'a göre, *Reshadat* platformu ABD'nin 19 Ekim 1987 saldırılarından önce İran - Irak savaşı sonucu ağır zarara uğramıştır. Dolayısıyla söz konusu platformun saldırı sırasında petrol üretmediği ve ihracatının durdurulmuş olduğu için ABD'nin saldırısı *Antlaşma*'nın 10 (1) maddesinin (iki ülke arasındaki ticaret serbestisi) ihlâli olarak nitelendirilemez.³⁶ Salman ve Nasr platformları ise ABD'nin saldırıları sırasında faaliyette değillerdir.³⁷

Ayrıca, 1987 tarihinde ABD Kongresi'nin her iki meclisinden de neredeyse oybirliği ile geçen İran petrolünün ithalatının durdurulması kararları sonucu başkan Reagan, 29 Ekim 1987'de imzaladığı 12613 sayılı *Yürütme Kararı*³⁸ ile İran'dan tüm ithalatı (ham petrol hariç) yasaklamıştır.³⁹ Bu kararda 1985 tarihli Uluslararası Güvenlik ve İşbirliği Geliştirme Yasası'nın 505. bölümüne atıf yaparak İran kaynaklı eşyaların ithalatına ambargo koyup, potansiyel olarak askerî amaçlar için kullanılabilir on dört ürünün ihracatını yasaklamıştır. Sonuç olarak, 1987'de petrolü kapsayan 1,6 milyar dolarlık İran ürünlerinin ithalatı sıfıra düşmüştür.⁴⁰ Bu yüzden Salman ve Nasr platformları faaliyette olsalardı bile, ambargo iki ülke arasında ticarete engel olmuştur. Bu

³⁵ ICJ Report (2003), para. 20.

³⁶ ICJ Report (2003), para. 98.

³⁷ ICJ Report (2003), para. 98.

³⁸ *Executive Order 12613, signed October 29, 1987, prevents goods of Iranian origin to be imported into the United States. Specific restrictions, such as the 1987 Iranian Transactions Regulations (31 CFR Part 560) and subsequent amendments, place limits on transactions relating to the development of Iran's petroleum facilities* (<http://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/12613.html>, erişim 15.05.2012).

Reagan'ın kararına göre "İran, devletin politikasının bir parçası olarak aktif bir biçimde terörizmi desteklemektedir. Ayrıca, ABD bayrağını taşıyan ve tarafsız ülkelerin Körfez bölgesindeki açık sularında ve diğer tarafsız ülkelerin sularında barışçıl ticaret yapan ticarî gemilerine karşı hukuk dışı askerî eylemler gerçekleştirmiştir".

³⁹ ICJ Report (2003), para. 98.

⁴⁰ DAY, s. 103.

nedenle Divan, İran'ın onarım taleplerini reddetmiştir.⁴¹

B. Davalı ABD'nin Savunmaları ve İleri Sürdüğü Karşı İddiaları

Davalı ABD, iki ülke arasındaki 1995 tarihli *Dostluk Antlaşması*'nın 10 (1) maddesini ihlâl etmediğini ve İran'ın iddialarının kabul edilmez iddia olduğunu ileri sürmüştür.⁴²

ABD, Divan önünde kendini savunarak bazı talepler ve iddialarda da bulunmuştur. Gerçi İran, ABD'nin karşı iddialarına itiraz etmiş ve bu iddiaların UAD'nin içtüzüğünün 80 (1) maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür,⁴³ ama Divan, İran'ın itirazını reddederek 10 Mart 1998 tarihli kararıyla ABD'nin karşı iddialarını kabul etmiştir.

ABD'nin iddialarına göre,

1. İran, İran-İrak savaşı sırasında Körfez'e mayın döşeyip gemilere karşı füze fırlatarak iki devlet ülkesi arasındaki ticaret ve seyrüsefer serbestisini tehlikeye düşürmesi sonucu, *Dostluk Antlaşması*'nın 20 (1/d) maddesini ihlâl etmiştir.

2. İran, Antlaşma altındaki yükümlüklerini ihlâl etmesi sonucu, ABD'ye verdiği bütün hasarları onarmak zorundadır. Zararların miktarı daha sonra Divan tarafından belirlenecektir.⁴⁴

Görüldüğü gibi burada ABD, ilk önce Antlaşmanın 10 (1) maddesini ihlâl etmediğini ileri sürmüştür. ABD'nin iddiasına göre, *Reshadat* platformu ABD'nin 19 Ekim 1987 saldırılarından önce, yani İran – Irak savaşında tamamen tahrip edilmiş, dolayısıyla hiçbir faaliyet yapmamaktaydı.⁴⁵ Bu yüzden ABD'nin düzenlediği operasyonlar 10 (1) maddesinin ihlâli olarak nitelendirilmemektedir.

Ayrıca, 1987 tarihinde ABD Kongresi'nin İran petrolünün ithalatının durdurulması kararları sonucu başkan Reagan, 29 Ekim 1987'de imzaladığı yürütme kararıyla İran'dan tüm ithalatı (ham petrol hariç) yasaklamıştır.⁴⁶

⁴¹ ICJ Report (2003), para. 99.

⁴² ICJ Report (2003), para. 20.

⁴³ UAD'nin içtüzüğünün 80 (1) maddesine göre "Divan karşı iddiaları sadece yetkili olduğu davalarda kabul edebilir. Ayrıca karşı iddia davalı tarafın iddiasının konusuyla doğrudan doğruya bağlantılı olması gerekmektedir".

⁴⁴ ICJ Reports (2003), para. 20.

⁴⁵ ICJ Reports (2003), para. 90.

⁴⁶ ICJ Reports (2003), para. 98.

ABD'nin Güvenlik Konseyi'ndeki temsilcisine göre, *Reshadat* platformunda yerleşmiş olan İran'ın silâhlı kuvvetleri ABD gemilerini takip ederek onların rotalarına mayın döşemişler ve nihayet 8 Ekim 1987 tarihinde ABD'nin savaş uçaklarına ateş açarak onları yok etmeye çalışmışlardır. Bu nedenle ABD'nin silâhlı kuvvetleri söz konusu platformların mürettebatının platformu terk etmelerini istedikten sonra 19 Ekim'de bu platformları bombalamıştır.⁴⁷

ABD, İran'ın petrol platformlarının bombalamasını sadece meşru müdafaa açısından değil, *Dostluk Antlaşması*'nın 20 (1/d) maddesindeki hükme dayandırmıştır. ABD temsilcisine göre, İran'ın, ABD gemisine karşı uyguladığı operasyonlar bu devletin esaslı güvenlik menfaatlerine ciddi tehditler oluşturmuştur. Ayrıca İran'ın tarafsız gemilere ateş açması, Körfez'deki güvenliği ve ekonomik düzeni tehlikeye düşürmüştür. Dolayısıyla Amerikan Deniz Kuvvetleri meşru müdafaa ya başvurmak zorunda kalmışlardır.⁴⁸

ABD, *Reshadat* platformunun askerî haberleşme bağlantısı olarak kullanıldığı iddiasında da bulunmuştur. Bu iddialarını kanıtlamak için Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin *İran Ajr* gemisinde bulunduğu belgeleri ve materyalleri Divan'a sunmuştur.⁴⁹

ABD, iddialarını kanıtlamak için edindiği uydu görüntülerini de görsel kanıtlar olarak Divan'a sunmuştur. Bu görüntüler olay zamanında İran egemenliğinde bulunan Fav adasındaki füze fırlatma istasyonunda, *Sea Isle City* gemisine karşı fırlatılan *İpekböceği* füzelerinin aynısının dört adet bulunduğunu kanıtlamaktaydı. Ayrıca iki Kuveytli subay tanıklıkta bulunarak 16 Ekim 1987 tarihinde altı füzenin Fav adasından İran silâhlı kuvvetleri tarafından ABD gemisine karşı fırlatıldığına tanıklık yapmışlardır.⁵⁰

İran ise ABD'nin ileri sürdüğü iddialara karşı olarak 7 Mart 2003 oturumunda Divan'dan aşağıdaki hükümlere varmasını istemiştir⁵¹:

⁴⁷ ICJ Reports (2003), para. 48.

⁴⁸ ICJ Reports (2003), para. 49.

⁴⁹ ICJ Reports (2003), para. 74; İran, *Reshadat* Platformu'nda askerî teçhizatın bulunduğunu kabul etmiştir; ancak bu teçhizatın sadece savunma amaçlı olduğu ve petrol üretim tesislerine daha önceki Irak saldırıları nedeniyle kanıtlandığı hususunu vurgulamıştır. Bkz. ICJ Reports (2003), para. 75. Ayrıca İran, *İran Ajr* gemisinde ve *Reshadat Platformu*'nda bulunan ve ABD tarafından delil olarak gösterdiği belgelerin yanlış tercüme edildiğinin ve savunma amacıyla uygun olmayan bir şekilde yorumlandığını ileri sürmüştür. Bkz. ICJ Reports (2003), para. 75.

⁵⁰ ICJ Reports (2003), para. 53.

⁵¹ ICJ Reports (2003), para. 53.

1. ABD'nin karşı iddiası *Dostluk Antlaşması*'nın 10 (1) maddesinin kapsamında yer almayan bir iddiadır. Bu yüzden Divan'ın bu iddiayı reddetmesi ve kabul edilmezliğine ilişkin karar vermesi gerekir.

2. ABD'nin karşı iddiası aşağıdaki nedenlerle kabul edilmez bir iddiadır:

(a) Genel olarak, ABD'nin iddiası ilgili *Dostluk Antlaşması*'nın 21. maddesi çerçevesinde (barışçı yollarla çözüm) düzenlememiştir.

(b) Her halükârda, bu iddia ABD uyruğunda olmayan gemiler veya ABD'nin bayrağını taşıyan ve o zaman İran'a karşı olmayan gemilere ilişkin bir iddiadır.

3. Bu davada, Divan tarafından yorumlandığı gibi, her halükârda İran, Antlaşma'nın 10 (1) maddesi altında ABD'ye karşı yükümlülüklerini ihlâl etmemiştir.

Ayrıca İran, söz konusu füzelerin Fav adasında bulunduğu iddiasını teyit etmiş, ama fırlatma istasyonlarının İran-Irak savaşında tamamen tahrip edildiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla *Sea Isle City* gemisine fırlatılan füzelerin bu istasyonlardan fırlatılmış olduğu iddiasını da reddetmiştir. İran'a göre, ABD'nin Divan'a sunduğu görüntülerdeki füzeler ve istasyonların İran istasyonlarında bulunan *İpekböceği* füzelerine hiçbir benzerliği yoktu. Dolayısıyla İran, *Sea Isle City* gemisine yapılan saldırının Irak tarafından düzenlenmiş olduğunu ileri sürmüştür.⁵²

ABD'nin ileri sürdüğü kanıtlar *Reshadat* platformunun askerî amaçlı kullanımını da yeterli bir şekilde desteklediği açısından Divan'ı ikna etmemiştir.⁵³ Divan, ABD'nin iddialarını değerlendirerek, şikâyet ettiği İran'ın platformlarındaki askerî eylemlerini ve ticarî gemilere saldırı düzenlediği ve nakliye rotalarına mayın döşediğini kanıtlayamadığını ve platformların hedefinin gerekli bir eylem olarak görmediğini vurgulamıştır.⁵⁴

Genel olarak ABD'nin iddialarına göre, 24 Temmuz 1987'de *Bridgeton* ve 10 Ağustos 1987'de *Texaco Caribbean*, 15 Ekim 1987'de *Sungari*, 16 Ekim 1987'de *Sea Isle City*, 15 Kasım 1987'de *Lucy*, 16 Kasım 1987'de *Esso Freeport*, 7 Şubat 1988'de *Diana*, 14 Nisan 1988'de *USS Samuel B. Roberts* (ABD'nin savaş gemisi) ve 11 Haziran 1988'de *Esso Demetia* gemileri iki

⁵² ICJ Reports (2003), para. 55.

⁵³ ICJ Reports (2003), para. 76.

⁵⁴ ICJ Reports (2003), para. 76.

devlet ülkesi arasında ticaretle meşgulken İran'ın saldırılarına uğramışlardı. Dolayısıyla, İran söz konusu gemilere karşı düzenlediği saldırılar sonucu *Dostluk Antlaşması*'nın 10 (1) maddesini ihlâl etmiştir.

Divan, ABD'nin bu iddiasını değerlendirerek söz konusu gemiler ve tankerlerin saldırılar sırasında iki ülke arasında denizcilik ve ticaretle meşgul olmadıklarını açıklamıştır.⁵⁵

Sonuç itibariyle Divan, İran'ın bahsedilen bu gemilere saldırarak 1955 tarihli *Dostluk Antlaşması*'nın 10 (1) maddesini ihlâl etmediğine karar vermiştir.⁵⁶

IV. DAVA KAPSAMINDA İNCELENEN BAŞLICA MESELELE VE DİVAN'IN DEĞERLENDİRMELERİ

İran'ın UAD'ye sunduğu davada ABD'nin meşru müdafaa hakkına dayanarak petrol platformlarını bombalaması ve *Dostluk Antlaşması (1955)* çerçevesinde uygulanan ticaret serbestîsinin ABD tarafından ihlâl edilmesi bu davada ele alınan başlıca konuyu oluşturmaktadır. Bu davada meşru müdafaa hakkı ile Antlaşmanın 20 (1) (d) maddesi arasındaki ilişki sorunu, dava tarafları arasında, özellikle UAD'nin yargı yetkisi konusunda anlaşmazlık yaratmıştır.

A. Meşru Müdafaa İddiası⁵⁷

BM Antlaşması'nın 2 (4) maddesi Dünyanın mevcut tehlikeleri karşısında bireysel ve kolektif meşru müdafaa hakkı ile karşılıklılık ilkesine imkân vermektedir.⁵⁸ Antlaşma'nın 51. maddesi kuvvet kullanma yasağının tek istisnası olarak meşru müdafaa hakkını öngörmektedir. Ama meşru müdafaa hakkının kullanılması uluslararası hukuk kurallarına uygun olmalıdır. Geçen yüzyıl boyunca uluslararası hukukun kuvvet kullanımına ilişkin kuralları önemli ölçüde geliştirmiştir. Bu bağlamda BM Antlaşması'nın en radikal

⁵⁵ ICJ Reports (2003), para. 120.

⁵⁶ ICJ Reports (2003), para. 121.

⁵⁷ Meşru müdafaa hakkı, özellikle XX. Yüzyılda, kuvvet kullanmanın sınırlandırılmasıyla yeni bir anlam kazanmıştır. Devletlerin bir egemen hak olarak kuvvet kullanabildiği yüzyıllar boyunca, meşru müdafaa hakkına dayanarak kuvvet kullanılmasına özel önem verilmemesi doğaldır. Çünkü her devletin doğal olarak sahip olduğu, kendisini işgal ya da saldırıdan korumak için başvuracağı ve şartlarının oluştuğuna kendisinin karar vereceği bir hak olarak meşru müdafaa, 1928 Briand-Kellogg Paketi ile ortaya çıktı ve ancak 1945'ten itibaren tüm yönleriyle açıklığa kavuşturulmaya çalışıldı. Bkz. KESKİN, s. 43.

⁵⁸ J. SCHEFFER, s. 2.

dönüşüme yol açtığı iddia edilebilir.⁵⁹ 1837’de ABD uluslararası hukuk kuralları altında kuvvet kullanımı ve meşru müdafaa adına alınan tedbirlerle ilgili diğer devletlerle diyaloga girmiştir. Bu diyaloglar “gereklilik”⁶⁰ ve “orantılılık” ilkelerinin ortaya çıkışında önemli rol oynamıştır.⁶¹ Gereklilik ve orantılılık koşulları devletlerin birbirlerine karşı kuvvet kullanmasının iki temel koşulu olarak belirlenmiştir.⁶² Dolayısıyla meşru müdafaa hakkı sınırsız bir hak olmayıp silâhlı saldırı, özellikle gereklilik, orantılılık ve aciliyet koşulları ile sınırlandırılmış bir haktır. Kuvvet kullanma yasağı aynı zamanda uluslararası örf ve adet hukuku kuralı niteliği kazanmıştır. Böylece BM Antlaşması’na imza koymayan devlet ve süjeleri bağlar. Bu durum Nicaragua Davası kararı ile ortaya konulmuştur.⁶³ Kuvvet kullanma yasağı kapsamında verilen örnekler daha çok uluslararası hukukun genel ilkeleri bağlamında değerlendirilmektedir.

Devletin egemenlik haklarından olarak görülen savaş yapma hakkı; varlığını koruma, meşru müdafaa, zorunluluk hâli, hayati çıkarların korunması, hakların ihlâli, ulusal onurun veya şerefın zedelenmesi gibi iddialara dayandırılmıştır.⁶⁴ Bu durum, kuvvet kullanmaya ilişkin örf ve âdet hukuku kurallarını karmaşık bir hale sokmuş bunun yanında, devletlerin kuvvet kullanmasını haklı kılan etraflıca ve kesin olarak sınırları çizilmemiş esaslara dayalı bir uygulama ortaya çıkarmıştır. Bahsedilen kavramların her biri, diğerinden bir farkı olmadan kullanıldığı için savaş yapma çerçevesinde sınırsız kuvvet kullanılmasına izin vermiştir.⁶⁵

Petrol Platformları Davası’na gelince, taraflar arasındaki asıl uyuşmazlık kuvvet kullanma hukuku ışığında ABD’nin eylemlerinin orantılılığı ve dolayısıyla hukuka uygun olup olmadığı hususudur. Bu davada davalı ABD,

⁵⁹ F. DAMROSCH & Others, *International Law: Cases and Materials*, Fourth Ed, West Publishing Co, 2001, s. 920.

⁶⁰ Gereklilik koşuluna göre, dostça görüşmeler yeterli veya başarısız olursa saldırıya uğrayan devlet ve ona yardıma giden devletler, karşı kuvvet kullanabilirler. Bu durumda ortaya çıkan eylem, aradan bir zaman geçmesine rağmen meşru müdafaa olarak kabul edilmelidir. Bkz. SCHACHTER, ss. 1620, 1635.

⁶¹ HYDE, s. 239; Ayrıca bkz. JENNINGS, ss. 82- 84.

⁶² Bu konuyla ilgili olarak daha fazla bilgi almak için bkz. LOBEL, ss. 537, 540-543; REIS-MANN, ss. 120, 125.

⁶³ *Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v. United States of America) ICJ Reports (1986), para. 4.

⁶⁴ BROWNLIE, s. 184.

⁶⁵ H. BAŞEREN, s. 22.

İran'ın petrol platformlarına saldırdıktan sonra meşru müdafaa hakkını kullandığını ileri sürmüştür.⁶⁶

ABD'nin iddialarına göre, ABD'nin meşru müdafaa hakkının kullanmasının nedeni 16 Ekim 1987'de *Sea Isle City* gemisine yapılan saldırıdır.⁶⁷ Ayrıca ABD, 24 Temmuz 1987'de *Bridgeton* gemisinin İran tarafından döşenen mayınlara çarpmasını, 10 Ağustos 1987'de *Texaco Caribbean* gemisine ve 8 Ekim 1987'de ABD helikopterlerine yapılan saldırıların İran hücum botları tarafından düzenlendiğini iddia etmiş ve bu saldırılara karşılık olarak meşru müdafaaya başvurmuştur.⁶⁸

ABD'nin iddialarına göre, ABD'nin savaş gemileri ve uçakları BM Antlaşması'nın 51. maddesi⁶⁹ ve uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde İran'ın *İpekböceği* füzeleri ile ABD'nin *Sea Isle City* gemisine karşı düzenlediği saldırılarına karşılık olarak meşru müdafaa hakkını kullanmıştır.⁷⁰

İran, ABD'nin bu iddialarını reddederek, söz konusu gemiye karşı fırlatılan füzenin Irak Hava Kuvvetleri'ne ait olduğu iddiasında bulunmuştur. Ayrıca İran, ABD'nin meşru müdafaa iddiasına karşı, petrol platformlarına karşı uygulanan silâhlı saldırıların uluslararası hukuk ve insancıl hukuk kurallarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Çünkü platformlarda hiçbir uygun askerî hedef yoktu ve platform mürettebatı da askerî faaliyetle meşgul değillerdi. Dolayısıyla petrol platformlarının ABD'nin uçakları tarafından bombalanmasının meşru müdafaa olarak kabul edilmesi için, saldırıda bulunan tarafın orantılılık ve gereklilik koşullarına riayet ettiğini kanıtlaması gerekmektedir.⁷¹

⁶⁶ ICJ Reports (2003), para. 25.

⁶⁷ ICJ Reports (2003), para. 62.

⁶⁸ ICJ Reports (2003), para. 63.

⁶⁹ BM Antlaşması'nın 51. maddesine göre "Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, BM üyelerinden birinin silâhlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru müdafaa hakkına halel getirmez. Üyelerin bu meşru müdafaa hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konsey'in işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez."

⁷⁰ ICJ Reports (2003), para. 48.

⁷¹ ICJ Reports (1986), s. para. 74, 194.

B. Divan'ın Değerlendirmeleri

Petrol Platformları Davası'nda, ABD'nin söz konusu platformlara karşı düzenlediği saldırılar doğrudan doğruya savaş açma hakkına (*Jus ad bellum*) aykırı olmamasına rağmen, UAD genel olarak kuvvet kullanma konusunu incelemiştir.⁷²

BM Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. fıkrası her türlü kuvvet kullanma ve kuvvet kullanma tehdidinde bulunmayı yasaklamıştır.⁷³ Antlaşma'nın 51. maddesi bu hükme istisna olarak, meşru müdafaa durumundaki kuvvet kullanımını, sadece sıkı bir biçimde belirlenmiş sınırlarda haklı bulmaktadır. Bu madde hükmü, belirlenmiş çerçevenin dışında, bir devletin güvenliği ile ilgili görülen çıkarlarını korumak için kuvvet kullanmasına izin vermemektedir. İlgili devletin elinde, aralarında özellikle Güvenlik Konseyi'ne başvurunun da yer aldığı başka araçlar bulunmaktadır.⁷⁴

Divan'ın Petrol Platformları'na İlişkin Kararı kuvvet kullanma hukuku ile ilgili önemli konuyu kapsamaktadır. Bu kararda, meşru müdafaa hakkı esasında kuvvet kullanmaya başvurulmasında silâhlı saldırı bir ön koşuldur ve kuvvete başvurulması gereklilik ve orantılılık şartları ile sınırlandırılmıştır.⁷⁵

UAD birçok kararında BM Antlaşması'nın 51. maddesini yorumlamıştır. Divan Nikaragua Davası'na ilişkin kararında, meşru müdafaa ile ilgili olarak, 51. maddede öngörülmeleyen gereklilik ve orantılılık koşullarının geçerliliğini kabul etmektedir.⁷⁶ Divan, ABD'nin meşru müdafaa iddiasını incelediğinde *Nükleer Silâhların Kullanımı ve Tehdidine Dair Danışma Görüşü*'ne atıf yaparak, meşru müdafaa'nın gereklilik ve orantılılık şartlarının bir örf ve âdet kuralı olduğunu vurgulamıştır.⁷⁷

⁷² Kuvvet kullanma hukuku birçok yargıç tarafından eleştirilmiştir. Bkz. Oil Platforms Case (Merits) [6 November 2003] ICJ [44]-[52] (Separate Opinion of Judge Higgins); [23]-[24] (Separate Opinion of Judge Kooijmans); [20]-[32] (Separate Opinion of Judge Buergenthal); [32]-[40] (Separate Opinion of Judge Owada).

⁷³ Bu konuyla ilgili farklı görüşler için bkz. M. FRANK, ss. 809-837; Ayrıca bkz. HENKIN, ss. 544-548.

⁷⁴ Case Concerning *Armed Activitise on the Territory of the Congo* (Democratic Republic of Congo v. Uganda) ICJ Reports (2005), para. 148.

⁷⁵ ICJ Reports (2003), para. 51.

⁷⁶ ICJ Reports (1986), para. 176.

⁷⁷ ICJ Reports (2003), para. 76; ICJ Reports (1996)(I), para. 4; UAD, Nicaragua kararında meşru müdafaa hakkına ilişkin örf ve adet hukuku kurallarının, geniş yorumlara imkân verileceğini kabul etmemiştir. Bununla birlikte; Divan, 51. maddede yer alan meşru müdafaa hakkının Antlaşmanın kabulünden önce de örf ve adet hukuku kurallarının var olduğu-

Divan, *Nicaragua Davası*'nda meşru müdafaaı sadece alınan tedbirler silâhlı saldırıya orantılı ve ona karşılık yapılmışsa uluslararası örf ve âdet hukukunun bir kuralı olacağını açıklamıştır.⁷⁸

UAD, *Petrol Platformları Davası*'nda öncelikle meşru müdafaa hakkına başvurulabilmesi için devletin silâhlı bir saldırıya maruz kalması gerektiğini vurgulamıştır. Divan, *Nicaragua Kararı*, *Duvar Kararı*⁷⁹ ve *Nükleer Silâhların Kullanımı ve Tehdidine Dair Danışma Görüşü*⁸⁰ ile bu içtihadını teyit etmiştir. Doktrinde de, meşru müdafaa hakkının söz konusu olabilmesi için silâhlı saldırı koşulunun gerekliliği hususunda genel bir mutabakat oluşmuştur.

Buna göre, meşru müdafaa hakkının söz konusu olabilmesi için öncelikle ister doğrudan, ister dolaylı olsun, silâhlı saldırı düzeyine ulaşmış bir kuvvet kullanımının gerçekleşmesi gerekmektedir. Silâhlı saldırı boyutuna ulaşmamış eylemler, meşru müdafaa çerçevesinde hareket edilmesine olanak vermemektedir.

Divan'a göre, silâhlı saldırı gerçekleşse bile meşru müdafaa hakkının doğması için saldırının ölçü ve etki bakımından çok ciddi düzeyde olması gerekmektedir.⁸¹ Ayrıca Divan, meşru müdafaa hakkını doğuran en ağır kuvvet kullanma biçimi olan silâhlı saldırıyla diğer kuvvet kullanma yasağı ihlalleri arasında Nicaragua Davası'nda yaptığı ayrımı teyit etmiştir.⁸²

UAD, öncelikle ABD'nin kuvvet kullanma eyleminin ABD gemisine karşı girişilen "bir dizi atağa" karşı ve yeni saldırıların vuku bulmasını önlemek amacıyla yapıldığı, bu durumun ülke güvenliğine yönelik "daimi tehditleri" ortadan kaldırmaya matuf olduğu yönündeki ABD iddialarını değerlendirirken, ABD gemisine karşı girişilen eylemlerin kümülatif etkisini

nu belirtmiştir. Bu açıdan, 51. madde metninde yer alan "... doğal olan bireysel veya müşterek meşru müdafaa hakkı..." ifadesi uluslararası örf ve âdet hukukundaki bu hakkın Antlaşma metnine dahil edilmesinin bir sonucudur. Divan; dava hükmünde, 51. maddede yer almakla birlikte, meşru müdafaa dayanan eylemlerin saldırıya karşı orantılı ve zaruri olması koşullarının, örf ve âdet hukukunda kabul edilen kurallar olduğunu ifade etmiştir. Bkz. ICJ Reports (1986), para. 176.

⁷⁸ ICJ Reports (1986), para. 176; ayrıca bkz. GILL, s. 197.

⁷⁹ *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, Advisory Opinion ICJ Reports (2004), para. 139.

⁸⁰ *Advisory Opinion on the Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, ICJ Report 66 (1996), paras. 40-44; *Case Concerning Corfu Channel (United Kingdom v. Albania)*, ICJ Report 4 (1949).

⁸¹ ICJ Reports (2003), para. 161.

⁸² ICJ Reports (2003), para. 51.

de bir kriter olarak kabul etmiştir.⁸³

Divan, bir sonraki aşamada ABD'nin iddialarını değerlendirmiştir. Divan'a göre, *Sea Isle City* gemisine yapılan saldırı İran'a atfedilse bile, önemli olan bu saldırının silâhlı bir saldırı oluşturup oluşturmadığı hususudur.⁸⁴ Divan'a göre, saldırı sırasında *Sea Isle City* gemisi Kuveyt sularındaydı. Ayrıca, yüz kilometre uzaktan fırlatılan *İpekböceği* füzesi belli bir gemiye yönelik değil, Kuveyt sularında bulunan bazı hedeflere karşı planlanmış bir saldırıydı.⁸⁵ *Texaco Caribbean* gemisi ise saldırı sırasında ABD'nin bayrağını taşımamaktaydı. Dolayısıyla bu gemiye yapılan saldırı ABD'ye karşı bir saldırı olarak nitelendirilemez. Ayrıca Divan, İran-Irak savaşı sırasında Körfez'deki mayınların *İran Ajr* gemisi tarafından döşenmediğini vurgulayarak⁸⁶ ABD'nin Körfez'de bulunan gemilerine yapılan saldırıların da silâhlı saldırı olmadığını ve *Texaco Caribbean* gemisine yapılan saldırının bu gemiye zarar verme kastıyla yapılmadığını açıklamıştır.⁸⁷

Konuya başka bir açıdan bakarsak, genelde meşru müdafaa hakkı çerçevesinde gerçekleştirilen kuvvet kullanımının saldırı veya tehditle nitelik ve miktar bakımından orantılı olması ve tehdidi bertaraf etmek için

⁸³ ICJ Reports (2003), para. 64.

⁸⁴ BM Antlaşması'nın 51. maddesi silâhlı saldırıyı tanımlamamasına rağmen, UAD 1986 tarihli Nicaragua Kararı'nda silâhlı saldırının tanımını BM Genel Kurulu'nun 1974 tarihli kararına (*United Nations General Assembly Resolution 3314 (XXIX) (Definition of Aggression), December 14, 1974*) atıf yaparak yorumlamıştır. BM Genel Kurulu 1974 tarihli kararının 1. Maddesinde, saldırı fiilini genel olarak şöyle tanımlamıştır: "Saldırı, bir Devletin diğer bir Devletin egemenliğine, ülke bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı veya işbu tanım da belirtildiği üzere, BM Antlaşması ile bağdaşmayan diğer herhangi bir tarzda silâhlı kuvvet kullanılmasıdır." Saldırının tanımı ile ilgili görüşler için bkz. STONE, Julius, Hopes and Loopholes in the 1974 Definition of Aggression, *AJIL*, Vol. 71, 1977, ss. 224-246.

Divan Nicaragua kararında, BM Genel Kurulu'nun Saldırının (Tecavüzün) Tanımı'na ilişkin 3814 (XXIX) sayılı ve 1974 tarihli kararı çerçevesinde, meşru müdafaa gerektiren gerçek silâhlı saldırıyı şu şekilde tanımlamıştır:

"Bir devlet tarafından veya bir devlet adına diğer bir devlete karşı silâhlı kuvvet fiillerini icra eden silâhlı çetelerin, grupların, gayri nizami askerlerin veya paralı askerlerin gönderilmesi veya bu gibi fiillere önemli ölçüde katılması" düzenli ordu tarafından yürütülen gerçek bir silâhlı saldırıyı (*Actual Armed Attack*) oluşturmaktadır. Bkz. ICJ Reports (1986), paras. 194-95. Ayrıca bkz. *Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Cooperation Among States in Accordance with the Charter of the United Nations*, G.A. Res. 2625, U.N. GAOR, 25th Sess., Supp. No. 28, U.N. Doc. A/8028 (1970).

⁸⁵ ICJ Reports (2003), para. 64.

⁸⁶ ICJ Reports (2003), para. 64.

⁸⁷ ICJ Reports (2003), para. 64.

gerekli oranı aşmaması gerekmektedir.⁸⁸ Orantılılık ilkesine göre; mağdur devletin, saldırgan devletin saldırısına karşılık olarak gerçekleştirdiği askerî güç kullanımının doğrudan saldırgan devletin silâhlı gücüne yönelik olması ve savunma amaçlı olsa bile askerî misilleme niteliğine bürünmemesi gerekmektedir.⁸⁹ Bir başka deyişle, meşru müdafaa hakkını kullanan devletin karşı eylemi, kendisine yapılan saldırıyı bertaraf etmekle sınırlı olmalıdır.⁹⁰ Bu amacı aşan bir meşru müdafaa eylemi, bu hakkın ihlâli anlamına gelebilir. Bu nedenle meşru müdafaa hakkını kullandığını iddia eden devletin kendisi saldırgan konumuna düşebilir. Kuşkusuz bu durum, ilk silâhlı saldırıyı gerçekleştiren devletin eylemini de meşrulaştırmamaktadır. Ancak, verilen karşılığın da orantılılık koşulunu aşması yapılan eylemin meşru müdafaa olarak kabul edilmesini zorlaştıracaktır. Bu yüzden orantılığı aşan tersi bir durum, yapılan eylemin misilleme niteliği kazanmasına neden olabilir.⁹¹ Buna göre Divan, *Sea Isle City* gemisine karşı girişilen eylemleri kümülatif olarak değerlendirdiğinde bile ölçü ve etki bakımından en ciddi kuvvet kullanma biçimi olan silâhlı saldırı düzeyine ulaşmadığına hükmetmiştir.⁹² Her halükârda, 18 Nisan 1988 saldırılarının bütün çapını, İran'a ait iki firkateynin ve birçok askerî gemi ve uçağın tahrip edildiğini de göz ardı etmemiştir. Divan, ABD'nin bu saldırılarını İran'ın Körfez'e mayın döşemesine karşılık olsa bile, meşru müdafaadaki orantılı kuvvet kullanma olarak kabul etmemiştir.⁹³

Divan'a göre, seviyesi önemli miktarda ağır olmayan bir saldırıya karşı kuvvet kullanımı meşru müdafaa olarak nitelendirilemez. Ama Divan'ın uygulamasında bir saldırının silâhlı saldırı seviyesine varması için gereken güç miktarı belirlenmemiştir.⁹⁴

⁸⁸ F. INTOCCIA, s. 205.

⁸⁹ Misilleme (retorsion) ile meşru müdafaa arasındaki temel farklılık elde edilmek istenen amaçla ilgilidir. Meşru müdafaa devletin amacı, hayati gördüğü haklarını savunmak ve güvenliğini sağlamaktır. Misilleme ise, meşru müdafaa'nın aksine cezalandırıcı bir niteliğe sahiptir. Misillemede, uğranılmış olan zararın tazmin edilmesinin karşı tarafa yüklenilmesi çabası vardır. Bkz. ALEXANDROV, s. 17.

Misilleme, devletler hukukunun izin verdiği sınırlar içerisinde kalınarak, bir devletin diğer bir devletin çıkarına aykırı olacak şekilde, zorlayıcı bir önlem olarak başvurduğu bir yoldur. Misilleme hem hukuka uygun hem de hukuka aykırı eylemlere karşı girişilebilecek bir yoldur. Öte yandan, misillemenin orantılı olması da gerekmez. Detaylı bilgi almak için bkz. PAZARCI, s. 202.

⁹⁰ GREIG, s. 677.

⁹¹ BROWNLIE, *The Principle of Non – Use of Force*, s. 25.

⁹² ICJ Reports (2003), para. 77.

⁹³ ICJ Reports (2003), para. 77.

⁹⁴ OCHOA, s. 513.

Dolayısıyla, Divan'ın Petrol Platformları kararında, Nikaragua kararında belirlediği temel parametreler çerçevesinde meşru müdafaa hakkının dar bir yorumunu yaptığını söylemek mümkündür.

Divan'ın bu kararda meşru müdafaa'nın gereklilik ve orantılılık koşulları hakkında açıklaması eleştirilerden uzak kalmamıştır. ABD'nin hukuk danışmanı William H. Taft, Divan'ın açıklamalarının eksikliğini şu şekilde eleştirmiştir:

“Uluslararası hukukta meşru müdafaa hakkını kullanan devletin saldırgan devlet tarafından kullanılan gücün aynı derecesini veya türünü kullanmasına lüzum yoktur. Aksine, meşru müdafaa adına alınan tedbirlerin orantılılığı tehdidin niteliğine göre değerlendirilir.”⁹⁵

V. DİVAN'IN KARARI

Divan, on bir sene süren *Petrol Platformları Davası*'nda tarafların iddialarını, itirazlarını ve taleplerini değerlendirdikten sonra kararını 6 Kasım 2003 tarihinde açıklamıştır.

Divan,

1. İkiye karşı on dört oyla,⁹⁶ 19 Ekim 1987 ve 18 Nisan 1988 tarihlerinde ABD'nin silâhlı kuvvetlerinin İran petrol platformlarına yaptığı saldırıların, İran ve ABD arasındaki *Dostluk, Ekonomik İlişkiler ve Konsolosluk Haklarına Dair 1955 tarihli Antlaşma*'nın 20 (1/d) maddesi çerçevesinde, kuvvet kullanımına ilişkin uluslararası hukuk ışığında yorumlandığı şekilde, davalı ABD'nin esaslı menfaatlerini korumak amacıyla gerekli tedbirler olarak haklı göstermeyeceğine; ayrıca, İran'ın, bu eylemlerin, tarafların ülkeleri arasındaki *Ticaret Serbestisine İlişkin Antlaşma*'nın 10 (1) maddesi altındaki ABD'nin yükümlülüklerinin ihlâl oluşturduğu iddiasını ve bu sonuç itibarıyla onarım istemini⁹⁷;

2. Bire karşı on beş oyla⁹⁸, ABD'nin, İran'ın tarafların ülkeleri arasındaki ticaret ve seyrüsefer serbestisine ilişkin *Dostluk Antlaşması*'nın 10 (1) maddesi altındaki yükümlülüklerinin ihlâlüne ve dolayısıyla onarım talebine ilişkin karşı iddialarını reddetmiştir.⁹⁹

⁹⁵ H. TAFT IV, s. 305.

⁹⁶ Yargıç Awn Shawakat Al-Khasawneh (Ürdün'den) ve Nabil Elaraby (Mısır'dan) karşı oy kullanmışlardı.

⁹⁷ ICJ Reports (2003), para. 125.

⁹⁸ Yargıç Bruno Simma karşı oy kullanmıştı.

⁹⁹ ICJ Reports (2003), para. 125.

Gerçi ABD'nin *Dostluk Antlaşması*'nin ihlâlinden sorumlu tutulması ve İran'ın uğradığı zararların tazmin edilmesi, İran'ın temel talepleri olarak olumlu bir şekilde Divan'ın kararına yansımamıştır; ama Divan, ABD'nin petrol platformlarına saldırısının gayri meşruluğuna ve dolayısıyla BM Antlaşması'nın 51. maddesinin ihlâl ettiğine dair karar vermekle birlikte, İran'ın zımni talebini gerçekleştirmiştir.¹⁰⁰ Divan, ABD'nin meşru müdafaa hakkı kapsamında kuvvet kullanmasının dolaylı şekilde BM Antlaşması'nın 51. maddesinin ihlâli olarak tanımıştır, çünkü meşru müdafaa koşulları gerçekleşmemiştir.

SONUÇ

Divan kararında en dikkat çekici nokta kararın bentlerinin doğru bir şekilde sıralanmamasıdır. Bir başka deyişle, Divan öncelikle ABD'nin meşru müdafaa iddiasını incelemiş ve sonra Antlaşmanın 10 (1) maddesinin ABD tarafından ihlâl edilmediğine karar vermiştir. Hâlbuki hukuki bir analiz olarak önce 10. madde (ticaret serbestisi) ve sonra 20. madde esasında meşru müdafaa hususunun değerlendirilmesi gerekiyordu.

Divan, *Dostluk Antlaşması*'nin 10 (1) maddesindeki "Ticaret" kavramını dar bir şekilde yorumlamıştır; hâlbuki Antlaşma'daki ticaret kavramı sadece iki taraf arasındaki deniz ticaretini değil, genel olarak ticaretle ilgili tüm yardımcı faaliyetleri de kapsamaktadır. Ancak Divan, İran-Irak savaşı sırasında iki devlet arasında ekonomik ilişkinin olmadığı için ABD'nin saldırısının ticaret serbestisini etkilediğini kabul etmemiştir. Başka bir deyişle, Reagan'ın 1987'de İran'a karşı ambargo uygulanması kararı sonucu, iki ülke arasında gerçek anlamda ticarî ilişki yoktu. Bu nedenle Divan, Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin İran'ın petrol platformlarına saldırısını, Antlaşma'daki ticaret serbestisinin ihlâli olarak değerlendirmemiştir. Aslında Divan, Antlaşma'daki ticaret kavramını doğrudan doğruya yapılan ticaretî faaliyetlerle sınırlı olarak yorumlamıştır.

Genelde hukuki açıdan devletler tek taraflı olarak uluslararası bir antlaşmadan kaynaklanan yükümlülüklerinden kaçamazlar.¹⁰¹ Buna göre, Reagan'ın 12613 sayılı yürütme kararı (İran'dan tüm ithalatın (ham petrol hariç) yasaklanması) ABD'nin Antlaşmadaki ticaret ve seyir serbestisini sağlaması yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla bu açıdan

¹⁰⁰ ICJ Reports (2003), paras. 31, 78.

¹⁰¹ *Separate Opinion of Judge ad hoc Rigaux*, ICJ Reports (2003), para. 8.

Divan'ın kararı eleştiriye açıktır.

İran devleti, iddialarında ABD'nin İran'ın petrol platformlarına saldırılar düzenlemesi sonucu *Dostluk Antlaşması*'nın 10 (1) maddesini ihlâl ettiğine ve dolayısıyla karşı tarafa verdiği tüm zararları karşılamasına karar verilmesini talep etmiştir. Hâlbuki Divan, ABD'nin eylemlerini Antlaşma'nın 10 (1) maddesi değil, 20 (1) maddesinin ihlâli olarak nitelendirmiş ve İran'ın onarım isteminin bu madde kapsamında yer almadığına ve sonuç olarak taleplerinin reddedilmesine karar vermiştir.

Bu bağlamda gelişmiş ülkeler uyuğundaki yargıçlar ve gelişmekte olan ülkeler uyuğundaki yargıçlar arasında görüş farklılığı vardı. ABD lehine oy kullanan yargıçlar¹⁰², Antlaşmanın 10 (1) maddesinin ABD tarafından ihlâl edilip edilmediği hususunun Divan tarafından incelemesinin gereksiz olduğunu ifade etmişlerdir. Gelişmekte olan devletler, özellikle de Arap devletlerinin uyuğundaki yargıçlar¹⁰³ ise, ABD'nin İran'ın petrol platformlarına düzenlediği saldırılar sonucu sorumlu tutulması ve İran'a verdiği zararları karşılaması gerektiğini vurgulamışlardır.

1987'de İran'a karşı ekonomik ambargonun uygulanması sürecinde bile iki devletin ülkesi arasında petrol ticareti tamamen durdurulmamıştı ve ABD'nin İran'dan petrol ithalatı dolaylı olarak devam etmekteydi¹⁰⁴. Buna rağmen Divan, İran'ın onarım talebinin kabulüne karar vermesi için iki ülke arasındaki dolaylı ticarî ilişkiyi yeterli bir delil olarak kabul etmemiştir.

Sonuç itibariyle, gerçi UAD Petrol Platformları Kararı'nda davacı İran'ın onarım talebini reddetmiştir; ama ABD'nin kuvvet kullanımının gayri meşruluğuna karar vermesiyle birlikte devletlerin uluslararası ilişkilerinde kuvvet kullanmalarına ilişkin önemli bir içtihat oluşturmuştur.

¹⁰² Rosalyn Higgins (İngiltere'den), Pieter H. Kooigmans (Hollanda'dan), Thomas Buergenthal (ABD'den), Hisashi Owada (Japonya'dan).

¹⁰³ Awn Shawakat Al-Khasawneh (Ürdün'den) ve Nabil Elaraby (Mısır'dan).

¹⁰⁴ Reagan'ın yürütme kararının ikinci bölümüne göre "Birinci bölümde öngörülen yasak (İran kaynaklı eşyaların ithalatının yasaklanması) aşağıdakileri kapsamamaktadır: ... b. Üçüncü bir ülkede İran'ın ham petrolünden arındırılmış petrol ürünleri; c. Bu karar yürürlüğe girmeden önce doğrudan doğruya İran'dan ithal edilen maddeler"; Bkz. *Executive Order 12613, signed October 29, 1987, prevents goods of Iranian origin to be imported into the United States, Section. 2* (<http://www.archives.gov/federal-register/codification/executive-order/12613.html>, erişim 15.05.2012).

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ALEXANDROV, Stanimir, *Self – Defense Against the Use of Force in International Law*, First ed., Netherlands 1996.
- ARAL, Berdal, *Uluslararası Hukukta Meşru Müdafaa Hakkı*, Ankara 1999.
- BROWNLIE, Ian, *Law and the Use of Force by the States*, First ed., Oxford 1963.
- BROWNLIE, Ian, *Principle Public International Law*, 4th ed., Oxford 1995.
- BROWNLIE, Ian, *The Principle of Non – Use of Force*, (Edit) William BUTLER; *The Non- Use of Force International Law*, London 1989.
- DAY, Erin, *Economic Sanctions Imposed by the United States Against Specific Countries: 1979 Through 1992*, Washington 1992.
- D. GILL, Terry, “*Litigation Strategy in the Nicaraguan Case at the International Court*”, in: Yoram Dinstein & Mala Tabory; *International Law at a Time of Perplexity*, Netherlands 1989.
- GREIG, D. Westlake, *Internatioanal Law*, London 1970.
- F. DAMROSCH, Lori & Others, *International Law: Cases and Materials*, Fourth ed., United States 2001.
- HYDE, Charles Cheney, *International Law Chiefly as Interpreted and Applied by the United States*, Vol. 3, Boston 1945.
- H. BAŞEREN, Sertaç, *Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları*, Ankara 2003.
- İNAN, Yüksel, *Uluslararası Adalet Divanı'nın Yargı Yetkisi*, Ankara 1982.
- J. SCHEFFER, David, *Introduction: The Gerat Debate of the 1980s*, Louis Henkin & Others (Ed.), *Right v. Might, International Law and the Use of Force*, New York 1989.
- KESKİN, Funda, *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*, Ankara 1998.
- PAZARCI, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, Cilt: 3, Ankara 1999.

MAKALELER

- E. FOSTER, Caroline, The *Oil Platforms* Case and the Use of Force in International Law, *Singapore Journal of International & Comparative Law*, Vol. 7, 2003, ss. 579-588.
- H. F. BEKKER, Pieter, The World Court Finds that U.S. Attacks on Iranian Oil Platforms in 1987-1988 Were Not Justifiable as Self-Defense, but the United States Did Not Violate the Applicable Treaty With Iran, *ASIL Insights*, 2003, (<http://www.asil.org/insigh119.cfm>, erişim 12.11.2012)
- H. TAFT, William, Self-Defense and the *Oil Platforms* Decision, *The Yale Journal of International Law*, Vol. 29: 291, 2004, ss. 295-306.
- HENKIN, Louis, The Reports of the Death of Article 2 (4) Are Greatly Exaggregated, *AJIL*, Vol. 65, 1971, ss. 544-548.
- INTOCCIA, Gregory Francis, American Bombing of Libya: An International Legal Analysis, *Case Western Reserve Journal of International Law*, Vol. 19, 1987, ss. 177-213.
- JENNINGS, R.Y, The Caroline and McLeod Cases, *AJIL*, Vol. 32, No. 1, 1938, ss. 82-84.
- L. KUNZ, Josef, Individual and Collective Self-Defence in Article 51 of the Charter of the United Nations, *AJIL*, Vol. 87, 1947, ss. 872- 873.
- LOBEL, Jules, The Use of Force to Respond to Terrorist Attacks: The Bombing of Sudan and Afghanistan, *The Yale Journal of International Law*, Vol. 24, 1999, ss. 537-543.
- M. FRANK, Thomas, Who Killed Article 2 (4)? Or: Changing Norms Governing the Use of Force by States, *AJIL*, Vol. 64, 1970, ss. 809, 837.
- OCHOA, Natalia & Others, Exploring the Limits of International Law Relating to the Use of Force in Self-defence, *EJIL*, Vol. 16, No. 3, 2005, ss. 499-524.
- REİSMANN, W. Michael, The Raid on Baghdad: Some Reflections on Its Lawfulness and Implications, *EJIL*, Vol. 5, 1994, ss. 120, 125.
- RİŞİKOFT, Harvey, When Naked Came the Doctrine of Self-Defense: What Is the Proper Role of the International Court of Justice in Use of Force Cases?, *The Yale Journal of International Law*, Vol. 29: 291, 2004, ss. 331-342.

SCHACHTER, Oscar, The Right of States to Use Armed Force, *The Michigan Law Review*, Vol. 82, 1984, ss. 1620-1635.

STONE, Julius, Hopes and Loopholes in the 1974 Definition of Aggression, *AJIL*, Vol. 71, 1977, ss. 224-246.

YARGI KARARLARI

Advisory Opinion on the *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, ICJ Reports, 2004.

Advisory Opinion on the *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, ICJ Report 66, 1996.

Case Concerning *Corfu Channel (United Kingdom v. Albania)*, ICJ Report 4 (1949).

Case Concerning *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, ICJ Reports (II), 17 September 1996.

Case Concerning *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, ICJ Reports 6 November 2003.

Case Concerning *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)* ICJ Reports, 1986.

Case Concerning *Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of Congo v. Uganda)* ICJ Reports, 2005.

BELGELER

Executive Order 12613, signed October 29, 1987, prevents goods of Iranian origin to be imported into the United States. Specific restrictions, such as the 1987 Iranian Transactions Regulations (31 CFR Part 560) and subsequent amendments, place limits on transactions relating to the development of Iran's petroleum facilities (<http://www.archives.gov/federalregister/codification/executiveorder/12613.html>, erişim 15.05.2012).

Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Cooperation Among States in Accordance with the Charter of the United Nations, G.A. Res. 2625, U.N. GAOR, 25th Sess., Supp. No. 28,

U.N. Doc. A/8028 (1970), <http://www.unhcr.org/refworld/topic,459d17822,459d17a82,3dda1f104,0.html>, erişim 16.05.2012).

Rules of ICJ (1978), Adopted on 14 April 1978 and Entered Into Force on 1 July 1978 (<http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=3&p3=0>, erişim 11.12.2012).

Treaty Amity, Economic Realties and Consular Rights between the United States of America and Islamic Republic of Iran (1955, http://www.parstimes.com/law/iran_us_treaty.html, erişim 15.05.2012).

Treaty of Friendship, Commerce and Navigation (with protocol) signed 21 January 1956, Nicaragua - United States of America, Entered into Force 24 May 1958 UNTS, Vol. 367, No. 3. 1960.

Vienna Convention on the Law of Treaties, May 23, 1969, art. 31 (3)(c), U.N. Doc. A/CONF. 39/27, 1155 U.N.T.S. 331, 340 (1980); United Nations Treaty Series (UNTS), Volume. 1155, 1980.